

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı: Van Özel Sayısı
Issue: Van Special Issue
ISSN: 1302-6879 - Sayfa/Page: 451-480

Van Yöresine Ait Halk Masallarının Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi *Analysis of Folk Tales of Van Province in Terms of Value Transfer*

• Bünyamin SARIKAYA* Süleyman AYDENİZ**

* Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü, Muş/Türkiye.
Assoc. Prof., Muş Alparslan University,
Faculty of Education, Department of
Turkish and Social Sciences Education,
Muş/Turkey.
b.sarikaya@alparslan.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8393-7127

**Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan
Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Muş/Türkiye.
Asst. Prof., Muş Alparslan University,
Faculty of Education, Department of
Turkish and Social Sciences Education,
Muş/Turkey.
s.aydeniz@alparslan.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9277-529X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:

24/01/2021

Kabul Tarihi / Date Accepted:

10/03/2021

Yayın Tarihi / Date Published:

20/04/2021

Atrf: Sarikaya, B. & Aydeniz, S. (2021).
Van Yöresine Ait Halk Masallarının Değer
Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Van
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı,
451-480

Citation: Sarikaya, B. & Aydeniz, S.
(2021). Analysis of Folk Tales of Van
Province in Terms of Value Transfer. *Van
Yüzüncü Yıl University the Journal of
Social Sciences Institute*, Van Special
Issue, 451-480

Öz

Bu çalışmanın amacı, Van yöresine ait halk masallarının değer aktarımı açısından incelemektir. Bu bağlamda ilgili masallardaki değerler tespit edilmiş, öğretim programlarında ifade edilen on kök değer ve bu değerlerin dışında yer alan değerler açısından önemleri ortaya konulmuştur. Bu çalışmada “temel nitel araştırma” deseni kullanılmıştır. Çalışmanın inceleme materyali Kasımoğlu (2010) tarafından yazılmış doktora tezinde yer alan Van yöresine ait 70 halk masalıdır. Çalışmada doküman incelemesine göre elde edilen veriler, içerik analiziyle çözümlenmiş, sıklık açısından değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma sonunda Van yöresine ait halk masallarında kök değerlerin tamamına ait örneklerin bulunduğu ve en çok yardımseverlik (93), sevgi (44), sabır (32), saygı (32) ve dürüstlük (27) kök değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Masallarda kök değerlerin dışında ise 40 farklı değer in olduğu saptanmıştır. Bu değerlerin içinde en fazla dini değerlere duyarlılık (67), estetik (51), azimli olma (37), cesaret/cesur olma (26), geleneksellik (25) ve nezaket/kibarlık (25) değerlerine yönelik örneklerin olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre Van yöresine ait halk masallarının değer aktarımı açısından zengin olduğu ifade edilebilir. Çalışmanın sonunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Van halk masalı, değer aktarımı, kök değerler.

Abstract

The aim of this study is to examine folk tales of Van province in terms of value transfer. In this context, the values in the related tales were determined and their importance in terms of the ten root values in the curriculum and the ones outside these were revealed. In this study, "basic qualitative research" design was used. The study material is the 70 folk tales of Van Province from the doctoral thesis by Kasımoğlu (2010). The data obtained according to document analysis in the study were analyzed, evaluated in terms of frequency and interpreted with content analysis. At the end of the study, it was determined that there are examples of all the root values in the folk tales belonging to Van province and the root values of benevolence (93), love (44), patience (32), respect (32) and honesty (27) are mentioned the most. In the tales, it was determined that there are 40 different values except the root values. Among these values, it was seen that there are examples of sensitivity to religious values (67), and of values such as aesthetics (51), determination (37), courage / bravery (26), traditionalism (25), and politeness /courtesy (25). Based on these results, it can be stated that folk tales of Van province are rich in value transfer. Suggestions are presented at the end of the study.

Keywords: Folk tale of Van, value transfer, root values.

Giriş

Değerler; öğretim programlarının bakış açısını oluşturan ilkeler toplamıdır ve insanlığın temel inanışlarını, ideal tavırlarını oluşturan ve onlara yön gösteren kriterlerdir denilebilir. İnsanları eğitmekten amaç, temel değerleri benimsemiş ve toplum için faydalı olan bireyler yetiştirmektir (Eken ve Öksüz, 2019). Türkiye’de eğitim bilimleri alanında kabul görmüş önemli araştırmacılarından biri olan Ertürk (1975) eğitimin bireyin tavırlarında kasıtlı olarak oluşan istendik değişme süreci olduğunu belirtir. Eğitim sürecinin kazanımlarından biri de bireylere değer öğretiminin verilmesidir. Değerlerin öğretilmesi; kişinin elde ettiği kazanımları hayatında göstermesi, doğuştan gelen ve içinde bulunan iyi olma özelliğinin hayatı boyunca sürdürülmesi çalışması olarak söylenebilir (Karagöz, 2009: 45).

İstendik davranışlar, genelde ortak bazı davranışlar olmakla birlikte toplumdaki topluma veya asırdan asıra bazı değişiklikler gösterebilir. Eski Yunan’da zengin erkek çocukların hayata hazırlanması amaçlanırken, İslam tarihinde medreselerde, gelen nesillerin dini ve bilimsel yönden geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Tasavvufta ise bu “insan-ı kâmil” olma çabası şeklinde görülür. Günümüze yaklaştıkça daha çok kurumsal hale gelen eğitimin amacı; toplumun, yukarıda ifade edilen “istendik davranışlar”ı kazanmış bireylerden oluşan bir toplum olma özelliğini sağlamaktır. Peki, istendik davranışlar demekle ne kastedilmektedir? Bu kavram ile kastedilen, aslında tam da bu çalışmanın da konusu olan “değerler”dir.

Eğitim sadece bilgi aktarımı değildir. Bilginin yanında kişinin kendisine, yakınlarına ve topluma faydalı bir kişi olmasını sağlayacak çalışmaları da içermektedir. Bu da günümüzde kök değerler denilen değerleri kazanmasıyla mümkündür. Bu sebeple eskiden beri hep ‘talim terbiye’ veya ‘eğitim öğretim’ gibi kavramlar beraber anılmıştır. Bizde Tanzimat’tan önceki yıllardan itibaren öğrencilerin, talim yanında terbiye sahibi olmalarının amaçlanması gibi Cumhuriyetten sonra öğretimin yanında eğitim sahibi olmaları amaçlanmıştır. 1973 yılında kabul edilen 1983 yılında bazı değişiklikler yapılan “Milli Eğitim Temel Kanunu”nda Milli eğitimin amaçları sayılırken değer kelimesi kullanılmadan değerler anlatılmıştır. Kanunda 2. maddede genel amaçlar aktarılırken Türk Milletinin bireylerinin Türk Milletinin ulusal, beşeri, moral, kültürel ve manevi değerlerini benimsemiş, onları hayatında uygulayan bireyler olmasının amaçlandığı belirtilir. Bu fertlerin ailesini, yurdunu, ulusunu ve insanlığı seven ve onları yüceltmeye çalışarak insan haklarına ve insanlığın ortak ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen kişiler olarak yetiştirilmesi gaye edinilir. Ayrıca öğrencilerin; zihin, moral, ruh ve hisler bakımlarından dengeli ve gelişmiş bir kişiliğe sahip, özgür ve bilimsel düşünme gücüne, herkesi kucaklayan bir dünya görüşüne sahip, kişi haklarına saygılı, bireysel ve toplumsal konulara değer veren, içinde bulunduğu sosyal yapıya karşı sorumluluk sahibi; yapıcı ve verimli bireyler olarak yetiştirilmesi temel amaç olarak belirtilmiştir. Burada “içinde bulunduğu sosyal yapıya karşı sorumluluk duyan; yapıcı ve verimli bireyler...” denilmekle bu değerler kastedilmiştir. Toplumlardaki olumsuzlukların toplum fertlerinin değer yargılarını kaybetmesinden kaynaklandığı bir gerçektir, bu durumdan kurtulmak için değerlerin ve değer yargılarının fertlere yeteri kadar aktarabilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında müfredatta yenileme ve değişiklik yapıldığı belirtilen basın açıklamasında 10 kök değer ve bunların alt değerleri sayılarak somut bir adım atılmıştır. Bu 10 kök değer, düzenlemelerle Türkçe dersi ve Din Kültürü dersi gibi birçok dersin öğretim programında yerini almış ve öğrencilere bu değerlerin kazandırılması amacı ortaya konulmuştur. Bu ve benzeri çalışmalar değerler eğitimine ilgiyi arttırmıştır. Bu alanda tez, kitap, makale ve bildiri sayısında her geçen yıl artış gözlemlenmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ‘Değerlerimiz’ başlığı altında “Öğretim programlarında ifade edilen “10 tane kök değer” şunlardır: “Saygı, sevgi, adalet, dostluk, vatanseverlik, yardımseverlik, dürüstlük, sabır, sorumluluk, öz denetim.” Bu değerlerimiz için; eğitim öğretim sürecinde kendi başlarına ve ilişkili olduğu alt değerlerle ve ayrıca öteki kök değerlerle beraber dikkate alınarak hayat bulacağı

belirtilmektedir. Ayrıca programın “Öğretim Programlarının Amaçları” kısmında bu programların sadece bilgi aktarmak amacıyla olmaması gerektiği ve kişisel farklılıklara önem veren, değerleri kazandırma hedefini de dikkate alan bir özelliğe sahip olması gerektiği anlatılmıştır. Daha önceki kanun ve yönetmeliklerde isim verilmeden yapılan değer vurgusu, burada isimler verilerek belirtilmiştir. Böylece öğretmen, öğrenci ve kitap hazırlayan eğitimciler daha somut verilere sahip olmaktadır. Bilgi ve becerinin yanında değer ve karakter kazandırmanın önemi vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, değerler konusuna programda verilen önem ortaya çıkmaktadır (Şakiroğlu, 2020: 148).

Değer aktarımında önemli yer tutan türlerden biri de masallardır. Masallar halk biliminin bir parçasıdır. Folklorun değer aktarımı konusunda Bascom (1963) “halk biliminin temel işlevinin kişileri ait oldukları sosyal yapıda kabul edilmiş değerleri kabullenmeye, onlara uymaya ve onları gelecek nesillere aktarmaya hizmet etmek” olarak belirtmiştir.

Masallar, aynı zamanda sözlü geleneğin ve Anonim halk edebiyatının en yaygın ve önemli bir ögesidir. Türkçeye Arapçadan geçmiş bir kelimedir. Elçin (1981) masalı “meçhul bir yerde meçhul kişilere ve varlıklara ait olayların hikâyesi” şeklinde tarif eder. Kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir araç da masallardır. Sözlü geleneğin diğer unsurları gibi masallar da insana ait olan şeylerin nesilden nesile aktarılması görevini görmektedir. Çocukken büyüklerden özellikle uykuya geçmeden önce zevkle dinlenen masallar sadece hayal dünyasını etkilememiş aynı zamanda eski değerlerin aktarılmasını da sağlamıştır. Dilidüzgün (2007: 26)’e göre değer bilincine sahip bireylerden oluşan bir toplum olmak için masalların rolü gayet derecede mühimdir. Masal dünyası gerçek dünyanın daha basit bir modelidir. Hem de çocuğun gerçek dünyaya ilişkin bilgi ve tecrübeleri öğrenmesine yardım eden bir araçtır.

Çocuğun hem hayal dünyasının hem de değer algısının oluşmasında masalların önemi yadsınamaz. Kitap, tez, makale ve bildiri gibi çalışmalarda birçok yönden ele alınan masalların önceleri, değer yönünden yeteri kadar incelenmediği bir gerçektir. Değer eğitimine son zamanlarda verilen önem, masallarda görülen değerleri incelemeye de ilgiyi arttırmıştır. Bu konuda Arıcı (2016) günümüzde değerler eğitimine verilen önem arttığı için, içinde pek çok değer bulunduğu masalların da tekrar gündeme geldiği tespitinde bulunmuştur.

Masalların değerler eğitimi açısından incelenmesi ve bilim dünyasına kazandırılması bundan sonraki çalışmalara da ışık tutacaktır. Hem masalın daha iyi anlaşılmasını hem de değerlerin aktarımına ne kadar etki sağladığının ortaya çıkarılması önemlidir. Nitekim Direkçi,

Akbulut ve Şimşek (2020) tarafından yapılan çalışmada Türkçe Eğitimi alanında değerler eğitimi bağlamında 2019 yılına kadar yapılmış 103 yüksek lisans, 7 doktora tezi olduğu tespit edilmiştir. Değerler eğitimi bağlamında yapılan tezlerin ilk olarak 2007 yılında yüksek lisans tezi ile başladığı, ilk doktora tezinin ise 2010 yılında yapıldığı saptanmıştır. Bununla beraber; yüksek lisans tezlerinin yıllar geçtikçe sayısının arttığı ve doktora tezlerinde ise bu artışın nispeten daha düşük olduğu değerlendirilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde değer aktarımı konusunda çoğunlukla ders kitabı konularında çalışmalar yapıldığı söylenebilir (Şen, 2008; Belet ve Deveci, 2008; Aral, 2008; Karagöz, 2009; Akyol, 2010; Demir, 2012; Aktan ve Padem, 2013; Mert, 2013; Susar Kırmızı, 2014; Çapoğlu, 2014; Şahin, 2015; Çapoğlu ve Okur, 2015; Aytekin, 2015; Balık, 2016; Yılar, 2016; Şimşek, 2017; Pehlivan, Aydın ve İnnalı, 2017; Kardaş ve Cemal, 2017; Baki, 2019; Eken ve Öksüz, 2019; Şakiroğlu, 2020; Durhat ve Ökten, 2020). Buna karşılık masal kitapları-değer aktarımı ilişkisini inceleyen çalışma sayısının ise daha az olduğu ifade edilebilir (Akkaya, 2014; Sever vd., 2015; Kılcan, 2016; Karagöz, 2017; Aktaş ve Beldağ, 2017; Kılıç ve Yılmaz, 2018; Alabay Yolcu, 2019; Özbaşı, 2020).

Alan yazında Van yöresine ait halk masallarını değer aktarımı açısından inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle alan yazına katkı sunması beklenmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Van yöresine ait halk masallarının öğretim programlarında ifade edilen on kök değer ile bu değerlerin dışında kalan değerler açısından önemini ortaya koymaktır.

1. Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından ‘temel nitel araştırma’ deseni bağlamında ele alınmıştır. Merriam (2013) temel nitel araştırmanın öyküsel analiz, etnografik veya eleştirel gibi nitel araştırma türlerinden herhangi birinin kapsamadığı fakat yorumlamanın ön planda olduğu yaklaşımla sürdürülen nitel çalışmalar olduğunu ve temel nitel araştırmalarda verilerin gözlem, görüşme veya doküman analizi aracılığıyla toplandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda çalışmada, bir eser (tez) değer aktarımı açısından ele alınmıştır. Bu tür çalışmalarda yorumlayıcı bir yaklaşım da ön plandadır. Bu yüzden çalışmada ‘temel nitel araştırma’ modeli tercih edilmiştir.

1.1. Verilerin Toplanması

Bu çalışma kapsamında veriler, doküman incelemesine göre toplanmıştır. Creswell (2005) dokümanların nitel araştırmalar

kapsamında kayda değer veri kaynağı olduğunu ayrıca özel ve resmi dokümanları kapsayabildiğini vurgulamaktadır. Çepni (2012) ise doküman incelemesinin çeşitli isimler aldığını ve bu isimlerin belgesel gözlem veya belgesel tarama biçiminde de isimlendirildiğini belirtmektedir. Ayrıca belgesel taramalar herhangi bir amaç için önce kaynakları temin etmek, okumak, not almak ve son olarak da değerlendirmek basamaklarından oluşur (Karasar, 2007).

Çalışmanın kuramsal alt yapısını oluşturmak için geniş bir alan yazın taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili bilimsel ve akademik çalışmalar detaylı bir biçimde incelenmiştir. Daha sonra çalışma materyalini oluşturan Van yöresine ait 70 halk masalı iki defa okunmuş, masalarda doğrudan ya da dolaylı olarak değer ifade eden tümce ya da paragraflar tespit edilip işaretlenmiştir. Böylece tespiti yapılan değerler sınıflandırılmış ve notlar (masal ismi ve değer in geçtiği sayfa vb.) alınmıştır. Çalışmanın bulguları bu şekilde elde edilmiştir.

1.2. Çalışma Materyali

Bu araştırmanın çalışma materyali Kasımoğlu (2010) tarafından yapılmış doktora tezinde yer alan Van yöresine ait 70 halk masalıdır. Söz konusu masalların tamamı araştırmacının doktora tezinde yer almaktadır. 2010 yılında araştırmacı tarafından kaleme alınan eserdeki ilgili masallar bölümü 444 sayfadır. Masalların çalışmada kullanılması için araştırmacıdan gerekli izinler alınmıştır (EK 1). Çalışmada kullanılan masalların numara ve isimleri de EK 2’de sunulmuştur.

1.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu çalışmada veriler analiz edilirken içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde toplanmış veriler ilk olarak kavramsal hale getirilir, daha sonra bu veriler oluşan kavramlara göre uygun bir şekilde düzenlenir. Son olarak verileri açıklayan temalar tespit edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışmaya konu olan masallar çalışma süresince araştırmacılar tarafından iki kez okunmuş ve kodlanmıştır. Böylece masalarda geçen ve (10 kök değer dışında) değer olduğu düşünülen 53 kavram tespit edilmiştir. Söz konusu kavramların değer olup olmadıklarının belirlenmesi amacıyla alan yazın incelenmiş ve özellikle halk masalları ve masallar alanındaki değerler eğitimi hakkında yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulmuştur. Daha sonra tespit edilen kavramlar 5 alan uzmanının görüşüne sunulmuş, kavramların değer olarak kabul edilip edilmemesi ile ilgili değerlendirmeleri istenmiştir. Alan uzmanlarının dönütleri doğrultusunda 13 kavram listeden çıkarılmış, alan

uzmanlarının üzerinde ittifak ettikleri 40 kavram bu masallardan elde edilen değerler olarak kabul edilmiştir. Son olarak kabul edilen değerler, 2018 yılında yayımlanan öğretim programlarında ifade edilen kök değerler dikkate alınarak ‘Kök Değerler’ ve ‘Diğer Değerler’ (kök değerler dışında kalanlar) olarak temalaştırılmış ve yorumlanmıştır.

1.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmanın her aşamasında uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. Böylece çalışmanın geçerliğini sağlama adına gerçek veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada veriler özgün halleriyle ve dışarıdan bir müdahale yapılmadan sunulmuştur. Cansız Aktaş (2014: 365) doküman incelemelerinde, geçerlik ve güvenirliliğin sağlıklı olması için sunulan verilerin sahiciliğinin önemli olduğunu, bu bağlamda verilerin yalın ve tutarlı bir biçimde verilmesi ve diğer araştırmacıların onaylarının alınması gerektiğini belirtmektedir. Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak için kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Bu amaçla, araştırmacılar ile alan uzmanı bir başka araştırmacı, 70 masaldan ilk 20 masalda yer alan değerleri ayrı ayrı kodlamıştır. Daha sonra Miles ve Huberman (2019) formülü uygulanmış ve araştırmacılar arasındaki uyumun % 82 çıktığı tespit edilmiştir. Ardından araştırmacılar masalların kalanında yer alan değerleri kodlamayı sürdürmüşlerdir.

2. Bulgular

Bu bölümde analizler yoluyla ulaşılan bulgular yer almaktadır. Çalışmanın bulguları iki ayrı tablo halinde ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Van Yöresine Ait Halk Masallarında Tespit Edilen Kök Değerler, Değerlerin Frekansları ve Yer Aldıkları Masallar

Tema 1	Sıra No	Değerler	(f)	Değerlerin Yer Aldığı Masallar
Kök	1	Yardımsız	93	3, 5, 6, 7(2), 8, 9(5), 10(4), 14(2), 16(3), 17, 18, 21(4), 22, 23, 24(3), 25, 27, 29, 32(2), 33(7), 34(6), 37, 38(2), 39(4), 40(3), 42(3), 43(2), 44(3), 45(3), 46(3), 47(7), 48, 51(4), 52(2), 55(2), 62, 63(2), 67
	2	Sevgi	44	2, 6, 9, 10(2), 14, 16(2), 17(2), 18, 20(2), 21(3), 22, 24(2), 25, 34(5), 37, 40, 44, 45(2), 46(3), 47(2), 55(3), 59(3), 63, 65, 67
Değerler	3	Sabır	37	6, 10, 11, 13, 19, 25, 32, 33, 38, 39(3), 41(2), 43(4), 44(6), 45, 46(4), 47(6), 49, 50
	4	Saygı	32	10, 16, 17, 18, 24(4), 26, 30(2), 38(2), 39, 40, 41, 43, 44(6), 45, 46(2), 47(5), 65
	5	Dürüstlük	27	8, 16(3), 20, 23, 25, 27, 30(2), 33, 37(4), 39(3), 40, 43(3), 46, 50, 58(2), 65
	6	Adalet	18	9, 14, 32, 34(5), 37(3), 39(2), 40(2), 41, 43, 62
	7	Dostluk	14	4, 6, 9(2), 10(2), 19, 25, 32(5), 33
	8	Sorumluluk	13	2, 9(2), 17, 18, 22, 25, 55, 61, 62, 65, 68, 70
	9	Öz Denetim	12	3, 5, 17(2), 32, 41, 47(5), 65
	10	Vatansızlık	10	10, 15, 23, 32, 37, 38(2), 39, 42(2)

Tablo 1 incelendiğinde Van yöresine ait halk masallarında kök değerlerin tamamına ait örneklerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan Van yöresine ait halk masallarının kök değerler bağlamında zengin olduğu söylenebilir.

Tablo 1 irdelendiğinde Van yöresine ait halk masallarında en fazla yardımseverlik (93) kök değerine yer verildiği görülmektedir. Bu değeri sevgi (44), sabır (32), saygı (32), dürüstlük (27), adalet (18) ve dostluk (14) kök değerleri takip etmektedir. En az yer verilen kök değerler ise sorumluluk (13), öz denetim (12) ve vatanseverlik (10) değerleridir. Aşağıda kök değerlerin masalarda nasıl yer aldığına ilişkin örnekler yer almaktadır.

Yardımseverlik

Yardımseverlik, “olanaklarını başkaları için işe koşmak, güç durumda olan kişilere yardımcı olmak, ihtiyacı olan bireylere yardımda bulunmak, toplumsal kuruluşlara bağışta bulunmak, işbirliğinin ve aidiyet duygusunun ortaya çıkardığı bir durumdur.” (Aktepe, 2010: 67) Van yöresine ait halk masallarında yardımsever kök değeri farklı örnekler üzerinden okuyucuya sunulmuştur. Söz konusu masalarda insandan insana, insandan hayvana, insandan diğer canlılara vb şekillerde yardımseverlik değeri ön plana çıkmıştır. Bu örneklerden bazıları şu şekildedir:¹

“Köylüler çingenenin bu haline acımışlar. Ona, buğday, ekmek, peynir vermişler. Çingene de eşyalarını alıp köyüne gitmiş.” (Çingenenin Üzümleri, s.487)

“Evladın yohtur? Bah, sana bir elma verecem, o elmayı yiyeceksen. İnşallah, Allah sana bir kız evladi verir.” (Zöhre Bani Gıtmenço, s.358)

“Get zeman gel zeman gız hamileli galdi.

Gız hamileli galdi, gıza söyledi, dedi:

-Bah, senin zamanın geldi mi bana söyle! Men seni götürürem baban evine.

Zemani geldi, gız haber verdi.

Dedi:

-Bah, men üstte gideceğim, sen altta getsen. Meni izle.

O şekilde, işte ahşam zemani gıznan gettiler.” (Çuşlar Padişahi, s.374)

¹ Masallardan alınan örnek cümleler İstanbul Türkçesine çevrilmemiş özgün haliyle verilmiştir. Örnek cümlelerin sonunda parantez içinde yer verilen kavramlar, ilgili masal isimleridir. Verilen rakam ise masalın ilgili doktora tezinde geçen sayfa numarasıdır.

“Dev de uçurumun kenarına gelmiş. Mirza Mehmet onu uçumdan itince dev ölmüş. Hemen kulübeye koşup bütün insanları kurtarmış. Onlara da koyun kesip yedirmiş. Altınları çuvallayıp, koyunları önüne katıp yola düşmüş.” (Üç Kardeş, s.456)

Sevgi

Van yöresine ait halk masallarında sevgi kök değerine çok fazla yer verilmiştir. Söz konusu masallarda sevgi kök değeri insan sevgisi, hayvan sevgisi, evlat sevgisi, anne sevgisi vb. durumlar ekseninde verilmiştir. Bu açıdan masallarda sevginin hemen her türünün yer aldığı söylenebilir. Masallarda yer alan sevgi kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Sarılı anasının boynına. Anasi ağliyi, o ağliyi; anasi ağliyi, o ağliyi...” (Göl Aygırı, s.474)

“At diyi ki:

-Bena müsaade verin, men gedim. Yavrumi belki yaralarını eyiledim. Gene size gönderim, gelsin.” (Göl Aygırı, s.475)

“Gız gızım! Men senin baban diyim; baban seni burda birahmaz; seni alırh giderik başka melmeketlere.” (Meyit, s.718)

“Ali oğlani sevi, avrادی sevi, üzlerinden öpi. Goyi guş tüyü yatahların içine, oğlani goyi altin beşige.” (Göbeği Kilitti Padişah, s.737)

Sabır

Sabır, bireyin çeşitli zorluklar karşısında dayanma gücüdür. Van yöresine ait halk masallarında sabır kök değerine fazlaca yer verilmiştir. Bu masallarda masal kahramanlarının çeşitli zorluklar karşısında irade gösterip sabırlı olma durumları anlatılmıştır. Özellikle fakir ve güçsüz kahramanların yaşadıkları zor durumlara karşılık büyük bir sabır özelliği göstermeleri masallarda fazlasıyla yer almaktadır. Masallarda yer alan sabır kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Anasi, babasi ağliya ağliya geri gittiler evlerine. Gız galdı orda. Gitti, bahti bir deliganli yatahların içinde! Ne ölidir ne diridir?!

- Eyvah! Cenaze budur, bekleyeceğim!

Galdı. Geceee güntüz bekledi oni, galdı orada.

- Şansım bele olmuş, dedi.

Ondan sonra bir gün dedi:

- Men biyhanım, temizlenim üstümü başımı geyim, bahim, görimnic' olacam?

Yedi senesi tamam olup. ...” (Sütli Fatma, s.383)

“He, onu sen sabır et, burda otur. Guşlar gelir, Guşlar padişahından izin alır, sonra yemeh yerik, dedi man.” (Guşlar Padişahi-Hublar Padişahi, s.372)

Saygı

Saygı, bir başkasının üstünlüğünü takdir etme hissi (Foulque, 1994: 429) ve insana verilen değeri (Nazıroğlu vd., 2016: 227) yansıtan önemli bir kavramdır. Saygı kök değeri Van yöresine ait halk masallarında en fazla işlenen değerlerden biridir (32). Masallarda anneye, babaya, padişaha, eşe gösterilen çok sayıda saygı değeri bulunmaktadır. Masallarda yer alan saygı kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Dedi:

- Men gelmişem, seni götürüm babanan barambar gelek.

Dedi:

- Niye?

Dedi:

- Babam ele deyi.

Dedi:

- E, madem babam diyipse men de gelirem.” (Gazvanci, s.400)

“Gardaşım, gelmişim senin cüceğen. Ne istersen? Dartısını mi istersen, iki dartısını mi istersen altın verim, o cüceyi ver.

Diye:

-Padişahım senin canın sağ olsun! Cüce nedir, san gurban olsun!” (Cırt Cüce, s. 439)

“

...

O da diye:

- Baba emrin neyse söyle, emrin yerine getirelim?” (Göl Aygırı, s. 459)

Dürüstlük

Dürüstlük kök değeri Van halk masallarında fazla sayıda işlenen değerlerden biridir (27). Masallarda dürüstlük değeri bireyin kendine, ailesine, insanlığa ve diğer canlılara karşı dürüst olması durumları üzerinden aktarılmıştır. Masallarda yer alan dürüstlük kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Gardaşına haber gönderi, diye:

- Men savaş etmiyorum. Men yemin etmişim; dünyada kim benim sırtımı yere getirse onunla evlenecem. Bu benim sırtımı yere getirdi, bunan evlenecem.” (Kahraman-i Katil, s.731)

“Sabah olii. Bu herif gahi, gidi. Bahi, ağa geldi.

Diyi:

- Nedir?

Diyi:

- Valla, gari gabul etti. Sen de sabahnan garıların al, ge burya; men de garimi getirim, men verim san, sen de ver man.

Dersi gününe gali, diyi:

- Gari, gah gideh. Söz vermişem.

Gahi, gariyi ali, gidi. Gidi bahi, ağa üş tene arvadi getirip tarlaya behliyi. Getiri, o da veri gariyi ağaya, o da üş tenesini ali, geli. Geli bi çayın başına.” (Çifçinen Ağa, s.759)

Adalet

Arapça kökenli olan adalet kavramı; “toplum yaşamını yönlendiren bir normu ifade etmekle birlikte toplumdaki her insanın haklarını ve hak ettiğini gözetme ilkesi” (Bilgin, 2003: 17), “değerlerin ve ilkelerin somutlaştırılarak hayata geçirilmiş olması” (Cevizci, 1999: 11) olarak tanımlanmaktadır. Van yöresine ait halk masallarında adalet kök değeri fazlaca olmasa da yer almaktadır (18). Masallarda padişah-halk, zengin-fakir, insanoğlu-insan dışı varlıklar çatışmaları ve bireyler arası eşitlik üzerinden adalet değerine yer verilmiştir. Masallarda yer alan adalet kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Geliyor, bir tene geçinin yavrusu var. Onu kesiyor; yarısını hanımına veriyor, yarısını kendine alıyor. İki tene arpa ekmeği var; birini hanımına veriyor, birisini kendine alıyor. Geliyor ve yol veriyorlar buna.” (Periler Padişahı, s.388)

“Berhemigör şehrin padişahıymiş. Behremigör gahi, gidi gırh tene garibuli özine. Gırhınan da evleniyi. Her birine bi bina yapıyi. Her birinin binasını bi renknen boyiyi. Her birine de bi çeşit esbab giydirei arvattara. Her gün birinin yanına gidiyi. Her gün gidi birinin yanına ...” (Berhemigör, s.748)

“Elmayi aldı. Ahşam eve geldi. Almanın yarısını verdi hanıma, yarısını da kendisi yedi. Getzeman, gel zaman...” (Zöhre Bani Gıtmenço, s.358)

Dostluk

Dostluk “sevgi, saygı, fedakârlık, dayanışma, güven, dürüstlük, paylaşma gibi birçok değere birden yer veren zengin bir kavramdır” (Demir, 2019). Dostluk, aynı zamanda samimiyet ve nezaket kavramlarıyla da ilişkili olan sevgi temelli bir kavramdır. Van yöresine ait halk masallarında dostluk kök değerine yönelik örnekler fazlaca

olmasa da yer almaktadır (14). Van yöresine ait halk masallarında dostluk kök değeri, insanlar arası dostluk ve insan ile insan dışı varlıklar arasındaki dostluk örnekleri bağlamında sunulmuştur. Masallarda yer alan dostluk kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“At deyi:

- *Bah, benim üç tene gılım var, at gılidir. Buni men itecegem, muni yandırır yandırılmaz, zora düşsen meni çağırırsan men gelem.*

- *Hayhay, olsun!*” (Dervüş Baba, s. 346)

“Evladın yohtur? Bah, sana bir elma verecem, o elmayı yiyeceksen. İnşallah, Allah sana bir giz evladi verir.” (Zöhre Bani Gıtmenço, s.358)

“Ayioğlu Abbas yolda giderken o zamanın meşhur pehlivanı Giziroğlu Mustafa'ya rastlamış.

- *Gel bana arkadaş ol, demiş.*

Giziroğlu Mustafa bu arkadaşlığı kabul ettikten üç gün sonra, bu iki arkadaş yanlarına bir arkadaş daha bulmuşlar. Onun adı da Kurtoğlu Kurt'muş. Bu üç arkadaş bir dağın eteğinde mağarada kalıyorlarmış. İkiisi ava gidiyor, diğer üçüncü arkadaşları da ava giden arkadaşlarına akşama dek yemek hazırlar, su getirir, etrafı temizler kısacası ev işiyle meşgul olurmuş.” (Ayının Oğlu, s.441)

Sorumluluk

Sorumluluk, insanların yaşadıkları çevrede aktif bir faaliyette bulunabilmeleri, yaşının getirmiş olduğu öğrenme ve öğretme eylemlerini ifa edebilmesi için kayda değer bir kavram (İkiz, Totan ve Karaca, 2013: 24) olarak tanımlanabilir. Van yöresine ait halk masallarında sorumluluk kök değerine yönelik örnekler fazlaca olmasa da bu değerle ilgili örnekler yer almaktadır (13). Van yöresine ait halk masallarında sorumluluk kök değeri aile bireyleri arasındaki sorumluluk, padişahın halkına karşı sorumlulukları, insan dışı canlıların birbirlerine karşı sorumlulukları örnekleri bağlamında sunulmuştur. Masallarda yer alan sorumluluk kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Yavrular, balalari açılar ğapiyi. Geçi giri içerye, bunnarın sütini veri, bunnar ğarnini doyrilar, tekrar ğaĥi, gidi. Bir gün bir ğurt alĥi. Ğurt alĥi, bu ğurt gidi ğapiya.” (Gıdgıdı Mecmeci Arpacıh Torbacıh, s.333)

“İhtiyar bir gece evine dönerken eşine:

-*Hanım, bizim çocuk büyüdü, delikanlı oldu. Artık evlenme çağına geldi. Onun gizliden ağzını yokla. Eğer evlenme niyeti varsa onu*

ailemize yakışır, denk biriyle baş göz edelim, der.”(Bilmez Hoca, s.426)

“Gızgızım! Men senin baban diyim; baban seni burda birahmaz; seni alırh giderik başka melmeketlere. Bu babasına diyi.

Babasi diyi:

-Gızım, men neyim varsa satacam, seni götüreceim. (Meyit, s.718)

Öz Denetim

Öz denetim “kişinin kendini kontrol etmesi, otokontrol” (Bulut, 2021: 262), bireyin iç ve dış dünyası arasındaki uyumu sağlama adına kendinde değiştirmeler ve uyarlamalar yapabilmeye becerisi (Duyan, Gülden ve Gelbal, 2012: 19) olarak tanımlanmaktadır. Van yöresine ait halk masallarında öz denetim kök değerine yönelik örnekler az sayıdadır (12). Masallarda yer alan öz denetim kök değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Sabahnan gahi, gidi çütünü başına. Bu arvattar geliler, otirilar.

Diyiler:

- Madem bu adam bize eylik gösterdi, gel otura. Tobe edeh, huyimizi terk edeh. Oturah evimizde.

Bunnar huylarını terk ediler. Barambar galılar.”(Çifçinen Ağa, s.760)

“Padişah:

- Korkma, söyle, derdini demeyen derman bulamaz. Korkma, korkma, bilirsin seni severim.

İhtiyar:

- Bugüne kadar senin ailene ben hiç yan gözle bakmadım. Kendi ailem, kızını kendi kızım gibi bildim.” (Bilmez Hoca, s.428)

Vatanseverlik

Vatanseverlik, “insanların, kendisinden başlayarak ailesine, çevresine, mesleğine bağlı olması; çalıştığı kurumu, ülkesini, vatandaşlarını koruması; doğaya sahip çıkması” (Yıldırım, 2006) biçiminde tanımlanabilir. Vatanseverlik, Van yöresine ait halk masallarında en az yer alan kök değeridir. Bu masallarda sadece 10 kere bu değere yer verilmiştir.

Vatanseverlik, sadece içinde yaşadığı vatanını, ülkesini, toprağını sevmek değil o değerler uğruna yararlı olabilecek işler de yapmaktır. Söz gelimi “Akıllı İhtiyar, (s.394)” masalında halkı teftiş etmeye giden padişah ve vezirin aksakallı, beli bükülmüş ihtiyar bir

adamı tarlasında çalışırken görmesi ve ihtiyar adamın da bunu severek yaptığını, üretmeye çalıştığını dile getirmesi bir vatanseverlik değeri olarak örneklendirilebilir.

Van yöresine ait halk masallarında tespit edilen ve kök değer olmayan diğer değerler, bu değerlerin frekansları ve yer aldıkları masallar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Van Yöresine Ait Halk Masallarında Tespit Edilen Diğer Değerler, Değerlerin Frekansları ve Yer Aldıkları Masallar

Tema 2	Sıra No	Değerler	(f)	Değerlerin Yer Aldığı Masallar
Diğer	1	Dini değerlere duyarlılık	67	14, 16(2), 21, 24, 26, 29, 30(2), 32, 33(3), 34(8), 36, 37(7), 38(3), 39(3), 40(5), 41(2), 42, 43(5), 45(2), 46(2), 47(9), 48(2), 49, 50, 51, 52
	2	Estetik	51	9(4), 13, 16(9), 17(2), 30, 32(2), 33(2), 34(4), 37(3), 38, 39, 40(3), 42, 43, 46, 47, 51(4), 52(4), 58(2), 59(2), 64, 70
	3	Azimli olma	37	6, 11, 17, 19, 23, 25, 32, 33, 38, 39(3), 41(2), 43(3), 44(6), 45, 46(4), 47(6), 50, 52(2)
	4	Cesaret/cesur olma	26	6, 19(2), 29, 33, 34(3), 39, 40(3), 47(5), 47(4), 48, 51, 58, 66, 70
	5	Geleneksellik	25	9, 16, 17, 18, 19, 33(2), 34(3), 36, 40, 41, 44(3), 45, 47, 54, 55(2), 59, 64, 67, 69
	6	Nezaket/Kibarlık	25	15(2), 16(2), 17, 24(3), 32(2), 39, 40, 44, 45(2), 46(4), 47(2), 56(2), 59, 61
	7	Cömertlik/cömert olma	21	7(2), 8, 9(2), 10(5), 14(2), 18, 21(2), 22, 24(2), 52, 55, 62
	8	İyilik etme	19	10(2), 14(2), 16(2), 18, 25, 34(2), 35, 44, 45, 49, 52(2), 59, 61, 66
	9	Misafirperver olma	17	10(2), 16, 25, 32, 38, 39(3), 40, 42(2), 44, 45(2), 46, 51
Değerler	10	Güven duyma	16	27, 26, 32(3), 33(2), 34, 43(2), 44, 43, 46, 47, 49, 51
	11	Aile birliğine/bağlarına önem verme	16	2, 10, 17, 25, 20, 21(2), 24, 34(2), 37, 45(2), 46(2), 65
	12	Fedakârlık	14	6, 9, 25, 34(3), 40, 44, 46, 47(2), 55(2), 66
	13	Dayanışma	11	6, 9(2), 10, 19, 32(5), 33
	14	Özgüven	11	3, 5, 17(2), 32, 41, 47(5)
	15	Çalışkanlık	9	15, 23, 32, 37, 38(2), 39, 42(2)
	16	Tedbirli olma	9	13, 34, 35, 38, 54, 59(2), 61, 67
	17	Paylaşıcılık	9	4, 9, 14(2), 34(2), 37, 42, 45
	18	Uyumlu olma/davranma	8	9, 10, 30, 34, 38, 39, 46, 47
	19	Merhametli olma	8	6, 16, 23, 24(2), 25, 27, 63
	20	Temizlik/temiz olma	7	9, 10, 16(2), 46, 47, 54
	21	Yapıcı (uzlaşmacı) olma	7	30, 32, 34, 37, 38(3)

22	Koruma-kollama	6	9, 14, 25, 43, 55(2)
23	Duygudaşlık	6	34(3), 45, 46, 47
24	Arkadaşlık	5	34(3), 42, 50
25	Teslimiyet	5	13, 17(2), 24, 64
26	Affetme/Bağışlama	4	23, 31, 38, 41
27	İleri görüşlülük	4	20, 34, 40, 42
28	Eşitlik	4	14, 54(2), 62
29	Sözünde durma	3	16, 33, 58
30	Samimiyet (içtenlik)	3	24(2), 34
31	Alçak gönüllü olma	2	32, 41
32	Bilme/öğrenme isteği	2	16, 17
33	Diğerkâmlık	2	34, 44
34	Kanaatkârlık/Tokgözlülük	2	35, 42
35	Güzel/yumuşak huylu olma	2	32, 37
36	Ümitvar olma	2	43, 51
37	Hakkını arama	1	32
38	Kalp kırmama	1	16
39	Ölçülü olma	1	37
40	Sadakat/sadık olma	1	49

Tablo 2 incelendiğinde Van yöresine ait halk masallarında kök değerlerin dışında kalan 40 farklı diğer değer olduğu görülmektedir. Bu açıdan Van yöresine ait halk masallarının diğer değerler bağlamında da zengin olduğu söylenebilir.

Tablo 2 irdelendiğinde Van yöresine ait halk masallarında kök değerlerin dışında kalan diğer değerlerde en fazla dini değerlere duyarlılık (67), estetik (51), azimli olma (37), cesaret/cesur olma (26), geleneksellik (25), nezaket/kibarlık (25), cömertlik/cömert olma (21) değerlerine yer verildiği görülmektedir. Aşağıda kök değerlerin dışında kalan bazı diğer değerlerin masallarda nasıl yer aldığına ilişkin örnekler yer almaktadır:

Dinî Değerlere Duyarlılık

Din kavramının insan hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu yüzden bireyler günlük yaşamlarında inançlarına göre yaşamaya çalışırlar. Aydın (2009: 87) dinsel inancın ve uygulamaların kişileri ve içinde yaşadığı sosyokültürel dünyayı yaşanılabilir kıldığını ve Allah ile olan ilişkilere süreklilik sağladığını ve bir yaşam faaliyeti olarak dinin kişinin his, düşünce ve davranışlarına da yön verdiğini belirtmektedir. Van yöresine ait halk masallarında dinî değerlere

duyarlılık değerine yönelik çok sayıda örneğin olduğu tespit edilmiştir (67). Bu masalarda genellikle bireylerin namaz kılmalarına özen göstermeleri, nimetlere saygı duymaları, selamlaşmalarda öncelikle dini değerleri ön planda tuttukları belirlenmiştir. Masalarda yer alan dinî değerlere duyarlılık değerine ait bir örnek şu şekildedir:

“Gız dedi:

- Allah, ğardaş men yoruldum. Men çoğ yoruldum. Yorgunum, yuğu meni basti. Namazımız geçi.

Oğlan didi:

- Yen!

- He, didiyenek burda. Bu gece namaz ğılak, ibadetimizi edek. Yeg, içeg, sabahnan gidek.”(Ġazvanci, s.417)

Estetik

Estetik; duygu ve güzellikle ilgili bir kavramdır. Arıcı'ya (2014: 1021) göre bu kavram bireylerde güzel duyguların ve onlarda heyecan meydana getiren unsurların incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Yani estetik başka bir ifadeyle güzelin ele alınmasıdır. Van yöresine ait halk masallarında estetik değerine çok fazla yer verilmiştir (51). Masalarda bu değer kızların fiziksel güzellikleri ve bu güzellikler için söylenmiş dörtlüklerde ve masal başlarında söylenen tekerlemelerde kendine yer bulur. Masalarda yer alan estetik değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“ ...

Lağabını çıharttıii, oldi bi gözel gız ki insan bele gıymiyi gözel ğıza bağa! Geldi bi yandan çütçütedi, bi yandan evi barki, işi gördi. Yemeğler pişirdiii, birağdi tendirin başına, üstini örttıii.” (Cıvcıv Ġız, s.754)

“Varmış, yohmuş... Allah'ın guli çohmuuuş... Allah'tan gayri heç kimse yohmuuuş... Varmış bi padişah ...” (Göbeği Kilitti Padişah, s.732)

“Pencereyi açtilar, gız girdi içeriye. Gız girdi içeriye, bahti, deliganli yatıp. Hakikaten de o diyen adamların didiği gibi; gaşa göze bahisan, ağza dudağa bahisan, efendim, saça bahisan elvan elvan bir şemama gibi oğlan yatahların içindedir.” (Zöhre Bani-Gitmenço, s.361)

Azimli Olma

Van yöresine ait halk masallarında yer alan önemli değerlerden biri de azimli olma değeridir. Van yöresine ait halk masallarında azimli olma değerine fazla yer verilmiştir (37). Masalarda azimli olma değeri kahramanların sabırla çalışmaları, zorlandıkları durumlar karşısında

yılmamaları bağlamında aktarılmıştır. Masallarda yer alan azimli olma değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Oradan Ayıoğlu Abbas ile anası (Padişahın kızı) kan ter içinde koşa koşa, dağlar tepeler aşa aşa saraya gelirler ve böylece ayının pençesinden kurtulmuş olurlar.” (Ayının Oğlu, s.441)

“O kadar ki zalim birisi. Bunu Ahmet bile bile sadece padişahın kızı Ayşe Hatun’a kavuşmak için her şeyi göze almış.” (Bilmez Hoca, s.429)

Cesaret/Cesur olma

Cesaret veya cesur olma durumu, riskli eylemlerde bulunmaktan çekinmeme, yürekli olma, yiğit olma (Doğan, 1990: 164) olarak tanımlanmaktadır. Van yöresine ait halk masallarında da cesur olma değerine fazlasıyla yer verilmiştir (26). Bu değer masallarda insanların insanlara karşı, insanların diğer canlılara karşı cesur olmaları bağlamında yer almıştır. Masallarda yer alan cesaret/cesur olma değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Ayıoğlu Abbas annesine:

- Anne, ayı kapının deliğinde uyur, onu taşla öldürelim, der.

Ayı kapının deliğinde uyurken ana ile oğul bir olurlar kocaman bir taşla ayıyı öldürürler.” (Ayının Oğlu, s.441)

“Çadırların etrafını dört döni. Döni, baî ki, bi tene geli; Allah’ım eledir, eledir! Bele gözlerinden ataş dökiliyi; devdir, ses geli. O geli, bu gedi ona teref. O geli, bu gidi ona teref.

Diyi:

- Yaa, Mirza Muhammed! Seni gökte ariyiken yerde buldum!

Diyi:

- Men de seni yerde ariyiken gökte buldum!

Bu çeki bi giliç buna! Çeki bi giliç bunaa, ikinci, üçüncü de devi deviri yere.

Deviri yere, diyi:

- Er isen bi deha vur!

Diyi:

- Deha yeter! Dev isen sene yeter üş giliç!

Bu getiri, bunin ağzını, burnuni kesiyii, göyi cebinee. Geli, yati. Geli, yati, tohyuhusuni ali. Sabah oli, gañilar.” (Guri El, s.675)

Geleneksellik

Geleneksellik, masallarda sıklıkla yer verilen önemli değerlerden biridir. Van yöresine ait halk masallarında da geleneksellik değerine fazlasıyla yer verilmiştir (25). Bu değer masallarda kültürel ve

yöresel unsurlar bağlamında yer almıştır. Masallarda yer alan geleneksellik değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Geli, oğluna bañi. Ğañi oğluni ali, mindiği ati, avradi ali, apari evine. Yeddi gün yeddi gece davul çaldırı, toy edi; muratına göşti.” (Göbeği Kilitti Padişah, s.738)

“Gahılar, milleti çağırılar toya. Toy ediler, davul çalılar, zurna çalılar; yemeh pişiriler, millet geli, yi, içi...” (Cıvciv Ğız, s.758)

Nezaket/Kibarlık

İnsanı insan yapan temel değerlerden biri de insanın çevresine ve diğer canlılara karşı nezaket sahibi olmasıdır. Masallarda bu değerle ilgili çoğu zaman örnekler verilir. Van yöresine ait halk masallarında da bu değere yönelik çok sayıda örneğin olduğu söylenebilir (25). Bu masallarda nezaket/kibarlık değeri bireyin insanlara ve diğer canlılara karşı kibar davranması bağlamında sunulmuştur. Masallarda yer alan nezaket/kibarlık değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Diyiler:

- Selamünaleyküm!

Diyi:

Aleykümselâm! Vay siz hoş geldiz, sefa geldiz! Menim başımnan gözüm üstüne geldiz!” (Bilisuk, s.746)

“Ğuş oli nene. Ğızın anası çîñi, bañi Ğız gelip; sevini.

Diyi:

- Ğız Ğızım biz seni öldi bilidik. Sen sağsan! Hoş Hoş gelipsen, sefa gelipsen!” (Göbeği Kilitti Padişah, s.733)

Cömertlik/Cömert Olma

Cömertlik, insanın elinde bulunan fırsat ve varlıkları etik ölçütler bağlamında başkalarıyla paylaşmak biçiminde tanımlanabilir (Şener, 2013: 2513). Van yöresine ait halk masallarında da bu değere yönelik çok sayıda örneğin olduğu söylenebilir (21). Bu masallarda cömertlik/cömert olma değeri; insanların insanlara, diğer canlılara ve diğer canlıların da insanlara karşı cömert olması bağlamında sunulmuştur. Masallarda yer alan cömertlik/cömert olma değerine ait bazı örnekler şu şekildedir:

“Ğız dedi:

- E, çifci gardaş, men burda han yapmışım gelen yiyecek, giden yiyecek. Sen niye yemeden gidisen? Gelecesen, yemeğin yiyeceksen. Daha seni salmanak, gitmezsen. Yemegi ye ginen gecedan yat, sabanan git.” (Ğuşlar Padişahi-Hublar Padişahi, s.371)

“Bir gün padişahın kızını geliler istemege. (Anlıyisan!) Buni istiler. Alirlar, gidiler. Babası dünyanın hışırını, altınını, hazinesini veri bu gıza.” (Mihlanan Çarh, s. 352)

Van yöresine ait halk masallarında yukarıda örnekleriyle verilen diğer değerlerin dışında iyilik etme (19), misafirperver olma (17), güven duyma (16), aile birliğine/bağlarına önem verme (16), fedakârlık (14), dayanışma (11), özgüven (11), çalışkanlık (9), tedbirli olma (9), paylaşımcılık (9), uyumlu olma/davranma (8), merhametli olma (8), temizlik/temiz olma (7), yapıcı (uzlaşmacı) olma (7), koruma/kollama (6), duygudaşlık (6), arkadaşlık (5), teslimiyet (5), affetme/bağışlama (4), ileri görüşlülük (4), eşitlik (4), sözünde durma (3), samimiyet/içtenlik (3), alçak gönüllü olma (2), bilme/öğrenme isteği (2), diğerkâmlık (2), kanaatkârlık/tok gözlülük (2), güzel/yumuşak huylu olma (2), ümitvar olma (2), hakkını arama (1), kalp kırmama (1), ölçülü olma (1), sadakat/sadık olma (1) değerlerine yer verilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Değer kavramı, değerler eğitimi, değer aktarımı konularında son yıllarda çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Özellikle MEB son yıllarda çocuklara değerlerin kazandırılması yönünde çeşitli çalışmalara ağırlık vermiştir. 2018 yılında Türkçe dersi ile birlikte yenilenen 51 dersin öğretim programında ortak bir bölüm olan “değerlerimiz” isminde bağımsız bir başlığa yer verilmiştir. Söz konusu başlığın altında “adalet, yardımseverlik, dürüstlük, öz denetim, dostluk, sabır, sevgi, sorumluluk, saygı, vatanseverlik” adlı on çeşit kök değer yer almıştır. Van yöresine ait halk masallarının değer aktarımı açısından incelendiği bu çalışmada ilk olarak 70 halk masalı yukarıda belirtilen kök değerler bağlamında incelenmiştir.

Van yöresine ait 70 halk masalında 10 kök değerın tamamına ait örnekler mevcuttur. Bunun yanı sıra kök değerlerin dışında kalan birbirinden farklı 40 değere de ulaşılmıştır. Bu yönüyle Van halk masallarının değer aktarımı açısından zengin örnekler içerdiği tespit edilmiştir.

Çalışmada kök değerler bağlamında en fazla yardımseverlik (93), sevgi (44), sabır (32), saygı (32), dürüstlük (27), adalet (18) ve dostluk (14) kök değerlerine yer verildiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra sorumluluk (13), öz denetim (12) ve vatanseverlik (10) değerleri ise masallarda en az tespit edilen değerlerdir. Özellikle yardımseverlik (93) kök değerine Van yöresine ait halk masallarında yer verilmiş olması kayda değer bir bulgudur. Nitekim masallarda kahramanların yardımsever olmaları önemli bir özelliktir. Yardımseverlik değerinin

ilgili türde en fazla bulunan değer olması, masallarda yer alan adalet-zulüm, iyilik-kötülük, doğruluk haksızlık (Yılmaz, 2012) ve zıt olay veya durumları temsil eden bireylerin uğraşlarından ya da kişilerin erişilmesi zor hedef ve amaçlara ulaşma isteğinden dolayı hayallerin ele alınırken iyiliğin daima üstün gelmesiyle ifade edilebilir (Akkaya, 2017: 241). Bu sonuç alan yazında yapılan benzer çalışmaların çoğunda ulaşılan bir sonuçtur. Kardaş (2020) Bitlis halk masalları üzerine yaptığı çalışmada bu masallarda en fazla tespit edilen ikinci değer yardımseverlik değeri olduğunu saptamıştır. Akkaya (2017: 239), Kıbrıs Türk masallarını değerler bağlamında incelediği çalışmada bu masallarda en fazla yardımseverlik kök değerinin olduğunu tespit etmiştir. Özbaşı (2020) Aytül Akal Masallarını kök değerler bağlamında incelediği çalışmada bu masallarda en fazla yer alan ikinci kök değer yardımseverlik olduğunu saptamıştır. Kavaklı (2019) çalışmada yardımseverlik değerinin masallarda yer bulan önemli bir değer olduğunu aktarmaktadır. Kılıç ve Yılmaz (2018) Fakir Baykurt'un Masallarını Değerler Eğitimi bağlamında incelediği çalışmada yardımlaşma değerinin ilgili çalışmadaki önemli değerlerden biri olduğunu saptamıştır.

Değer aktarımı çalışmalarının çoğunda sevgi kök değeri en fazla saptanan değerdir. Van yöresine ait halk masallarında da en fazla saptanan ikinci kök değer sevgi değeridir. Bu değere 70 halk masalında 44 defa yer verilmiştir. Alan yazında masal-değer ilişkilerinin incelendiği çalışmaların çoğunda benzer sonuca ulaşılmıştır. Van yöresine ait halk masallarında sevgi kök değeri insan sevgisi, hayvan sevgisi, evlat sevgisi, anne sevgisi vb. durumlar ekseninde aktarılmıştır. Kılıç ve Yılmaz (2018), Özbaşı (2020), Senek (2018), Kavaklı (2019), Çoban (2020), Alabay Yolcu (2019) tarafından masal-değer ilişkisinin ele alındığı çalışmalarda en fazla sevgi değerine yer verilmiş olması bu çalışmanın ilgili sonucunu desteklemesi açısından önemlidir.

Van yöresine ait halk masallarında yukarıda verilen kök değerlerin dışında sabır (32), saygı (32), dürüstlük (27) gibi kök değerlerin de fazlaca işlendiği tespit edilmiştir. Söz konusu masallarda en az işlenen kök değerler ise sorumluluk (13), öz denetim (12) ve vatanseverlik (10) değerleridir. Kardaş'ın (2020) Bitlis halk masalları hakkında yaptığı çalışmada Bitlis masallarında en az işlenen kök değer vatanseverlik olduğu sonucuna ulaşması bu çalışmanın ilgili sonucunu destekler niteliktedir. Cengiz ve Duran (2017) tarafından yapılan çalışmada incelenen masallarda vatanseverlik değerine hiç yerilmediği tespit edilmiştir. Masalların doğası gereği böyle sonuç çıktığı tahmin edilebilir. Destanlarda ise durum daha farklıdır. Çoban'ın

(2020) Türk destan örneklerinde kök değerleri incelediği çalışmasında ise vatanseverlik en fazla işlenen kök değer olmuştur.

Van yöresine ait halk masallarında kök değerlerin dışında kalan 40 farklı diğer değer olduğu tespit edilmiştir. Bu masallarda kök değerlerin dışında kalan diğer değerlerde en fazla işlenen değer ise dini değerlere duyarlılıktır (67). Bir toplumu ayakta tutan manevi değerlerin başında inançları gelir. Bu bağlamda Van yöresine ait halk masallarında en fazla dini değerlere duyarlılık değerinin işlenmiş olması önemli bir sonuçtur. Sadece dini anlamda değil her anlamda “duyarlı insanlar, her durum karşısında hassas davranırlar. Bulunduğu toplumdaki her insanın çevreye, doğaya, canlılara ve kültürel mirasa duyarlı olması gerekir.” (Kavaklı, 2019: 176) Bu bağlamda Özcan (2017) çalışmasında dini değerlere duyarlılık değerinin bu masallarda önemli bir yer edindiğini saptamıştır.

Çalışma kapsamında kök değerler dışında işlenen bir diğer önemli değer ise estetikdir. Bu değer, Van yöresi halk masallarında 51 defa işlenmiştir. Arıcı (2016) masallarda yer alan dil ve üslubun açık, sürükleyici, kulağı tırmalamayan ve ritimsel olmalarının masal türünün estetik yönünü göstermesi açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Öte yandan bir milletin dilinin estetik yönü olan deyimler, güzel sözcükler, ilgi çekici söz unsurları en fazla kendini halk masallarında gösterir (Demiray, 1986; akt. Arıcı, 2016). Masal türünde hangi kavramların birer estetik değer taşıdığı da bilinmelidir. Arıcı (2016) çalışmasında masalarda bulunan masalın ve anlatıcısının üslubu, etkili başlangıç, konuşma dilinin içtenliği ve rahatlığı, nükteli anlatım, ifade zenginliği, edebî sanatların kullanımı gibi unsurların birer estetik değer olduğunu belirtmektedir. Sezer (2010: 125) ise masalarda en çok işlenen konuların başında gelen “güzellik” kavramının önemli bir estetik değer olduğunu ifade etmektedir. Van yöresine ait halk masallarında estetik değeri insanın güzelliği, masal anlatıcılarının üslubu yönleriyle ön plana çıkmaktadır. Özbaşı (2020) çalışmasında estetik değerinin önemli bir yer tuttuğunu tespit etmiştir. Cengiz ve Duran’ın (2017) çalışmasında estetik değeri en fazla işlenen üçüncü değer olmuştur. Kardeş (2020) da Bitlis halk masalları üzerine yaptığı çalışmada bu masalarda en fazla yer alan değerlerden birinin estetik değeri olduğunu saptamıştır.

Van yöresi halk masallarında işlenen bir diğer önemli değer de gelenekselliklerdir. Bu değer masalarda 25 defa işlenmiştir. Bir toplumun geleneklerinin en fazla masalarda kendini gösterdiği düşünüldüğünde bu sonucun çıkması kayda değerdir. Bu masalarda geleneksellik değeri yöreye ait kültürel unsurlarda, toylarda vb. yerel öğelerde aktarılmıştır. Karagöz (2017) Naki Tezel’in Türk Masalları isimli eserini değerler

bağlamında incelediği çalışmasında en fazla geleneksellik değerinin işlendiğini tespit etmiştir. Akkaya (2014); Sever, Memiş, Sever (2015)'in çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yeniasır (2015) Kıbrıs Türk masallarında yer alan değerleri incelediği çalışmasında bu masallarda en çok geleneksellik değerinin yer aldığını tespit etmiştir.

Çalışma kapsamında masalarda işlenen diğer önemli değerler ise azimli olma (37), cesaret/cesur olma (26), nezaket/kibarlık (25), cömertlik/cömert olma (21) değerleridir. Van yöresine ait halk masallarında en az işlenen diğer değerler ise alçak gönüllü olma (2), bilme/öğrenme isteği (2), diğerkâmlık (2), kanaatkârlık/tokgözlülük (2), güzel/yumuşak huylu olma (2), ümitvar olma (2), hakkını arama (1), kalp kırmama (1), ölçülü olma (1), sadakat/sadık olma (1) değerleri olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada ulaşılan bulgular bağlamında şu öneriler sunulmuştur:

- Van yöresine ait halk masalları sahip olduğu değerler bağlamında zengin örnekler taşımaktadır. Çocuklara değerlerin öğretilmesinde bu masallardan yararlanılabilir.

- Van yöresine ait efsanelerin, menkıbelerin de değer aktarımı bağlamında incelenmesi ele alınabilir.

- Van yöresine ait halk masallarından kimi örneklerle ders kitaplarında yer verilebilir.

Kaynakça

- Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 312-324.
- Akkaya, N. (2017). Kıbrıs Türk Masallarında Değerler. *Folklor/Edebiyat*, 23(90), 231-244.
- Aktan, O. ve Padem, S. (2013). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44-55.
- Aktaş, E. ve Beldağ, A. (2017). Kalila and Dimnaas One of the Traditional Antecedents of Modern Classifications of Values. *International Education*, 10(3), 46-53.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "Yardımseverlik" Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*.

- (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alabay Yolcu, T. (2019). *Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Anadolu Masallarının Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aral, D. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Arıcı, A. F. (2016). Estetik Değer Oluşturmada Masalların Rolü: Türk Masalları Örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,(18), 2, 1017-1035.
- Aydın, A. R. (2009). İnanma İhtiyacı ve Dinî Ritüellerin Psikolojik Değeri. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(2), 87-100.
- Aytekin, M. (2015). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Değer İletimi Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bascom, W. (1963). Four Functions of Folklore. *The Journal of American Folklore*, (67), 333-349.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (37), 109-146.
- Balık, Z. D. (2016). *Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Değerler Bakımından Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle Yüz Temel Eser Listesindeki Ulusal Masalların Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Belet, Ş. D. & Deveci, H. (2008). Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 2-4, Çanakkale.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi' Adlı Çocuk Romanının Değerler Eğitimi ve On Kök Değer Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 248-272
- Cansız Aktaş, M. (2014). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 337-371). Ankara: Pegem Akademi.

- Cengiz, Ş. ve Duran, E. (2017). Okul Öncesi Dönemine Ait Hikâye ve Masallardaki Değerlerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42 (191), 205-233.
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. (3. bs.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planning, Conducting And Evaluating Quantitative And Qualitati And Research*. USA: Pearson Prentice Hall.
- Çapoğlu, E. (2014). *Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çapoğlu, E., ve Okur, A. (2015). Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 90-104.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çoban, A. (2020). *Değerler Eğitimi Bağlamında Türk Destan Örneklerinde Kök Değerler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Demir, Ş. (2019). *Feridun Oral'ın Resimli Öykü Kitapları Üzerine Bir Doküman İncelemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, T. (2012). İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri. *Turkish Studies*, 7 (2), 1063- 1078.
- Dilidüzgün, S. (2007). *Çağdaş Çocuk Yazını*. (2. Basım). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Direkçi B., Akbulut S., Şimşek B. (2019). Türkçe Eğitimi Alanında Yapılan Değerler Eğitimi Tezlerinin İncelenmesi. *ZfWT*, 12 (2), 117-140.
- Durhat, G. ve Ökten, C. E. (2020). Kök Değerlerin Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasıyla İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Doğan, M. (1990). *Büyük Türkçe Sözlük*. (Sekizinci Baskı). Ankara: Rehber Yayınları.
- Duyan, V., Gülден, Ç. ve Gelbal, S. (2012). Öz-Denetim Ölçeği ÖDÖ: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Journal of Society & Social Work*, 23(1), 25-38.

- Eken, N. T. ve Öksüz H. İ. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Bakımından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Elçin, Ş. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Lmt. Şti.
- Foulque, P. (1994). *Pedagoji Sözlüğü*. Karakaya, C. (Çev.). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- İkiz, F. E., Totan, T. ve Karaca, R. (2013). Sorumluluk İnançlarını Arttıran Faktörleri Belirleme Ölçeğinin Uyarlanması. *New/Yeni Symposium Journal*, 51(2), 105-115.
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı Yaklaşımın Göre İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karagöz, B. (2017). Naki Tezel'in Türk Masalları Adlı Kitabının Değerler Açısından Analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3), 534-556.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kardaş, M. N. ve Cemal, S. (2017). Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 383-413.
- Kardaş, S. (2020). *Bitlis Halk Masallarının Çocuğa Uygunluğu ve Değerler Eğitime Katkısı Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kasimoğlu, H. (2010). *Van Yöresine Ait Türk Halk Masalları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavaklı, T. (2019). *Mavisel Yener'in Masal Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kılcan, B. (2016). Ignác Kúnos'un Kırk Dört Türk Peri Masalı Adlı Eserinin Değerler Açısından İncelenmesi. *Turkish Journal of Education (TURJE)*, 5(3), 82-94.

- Kılıç, B. S. ve Yılmaz, O. (2018). Fakir Baykurt'un Masallarında Değer Eğitimi ve Masalların Türkçe Eğitimine Katkısı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1104-1125.
- Kırmızı, F. S. (2014). 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (27), 217-259.
- MEB. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. Çevrim-içi: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf.
- MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Talim Terbiye Kurulu: Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma - desen ve uygulama için bir rehber / Qualitative research a guide to design and implementation*. Turan, S. (Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Mert, E. L. (2013). İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykü Metinlerindeki Değerlerin Eşdizimli Sözcükler Bağlamında İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 12 (3), 809-821.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. Akbaba Altun, S. ve Ersoy, A. (Çev. ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden 21.01.2021 tarihinde alınmıştır.
- Nazıroğlu, B., Gün, A., Kılıç, A. İ. ve Kaya, F. (2016). Temel Ahlaki Değerler. Mustafa Köylü (Ed.). *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (s. 181-248). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Çerçevesinde Aytül Akal Masallarının İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 178-193.
- Özcan, E. (2017). *Türk Dünyası Masallarının Değerler Eğitiminde Kullanılabilirliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Pehlivan, A., Aydın, İ. S. ve İnnalı, H. Ö. (2017). KKTC'de Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Üzerinden İncelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 164-180.
- Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Sever, E., Memiş, A. & Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav'ın Zaman Zaman İçinde masal kitabının değerler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası

- Katımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı*, 246-263.
- Sezer, M. Ö. (2010). *Masallar ve Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Evrensel Yayınları.
- Şahin, N. (2015). *İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Değer Aktarımı Bağlamında İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Şener, H. (2013). Hayriyye-i Nabi'de Aktarılan Değerler. *Turkish Studies*, 8(1), 2051-2524.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 765-779.
- Şimşek, Ş. (2017). Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinde Karakter Eğitimi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(13), 357-364.
- Yeniasır, M. (2015). Kıbrıs Türk Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1943-1953.
- Yılar, R. (2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerinde İncelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 490-506.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2012). Çocuk Eğitiminde Masalların Yeri (Binbir Gece Masalları Örneği). *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 299-306.

Ek Beyan

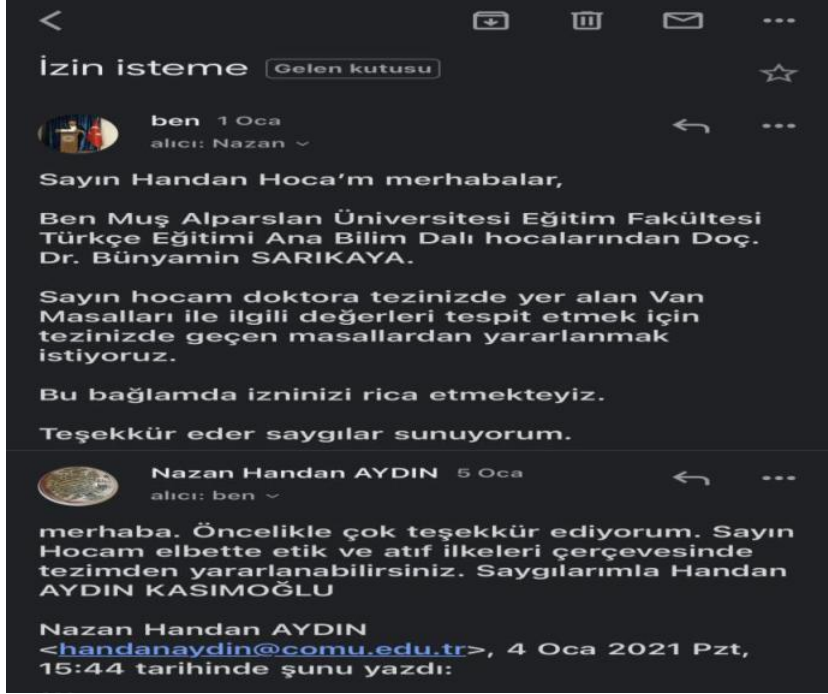
Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

EKLER

Çalışmada kullanılan EK bilgiler aşağıda verilmiştir.

EK 1:

Masalların Çalışmada Kullanılması İçin Araştırmacıdan Alınan Gerekli İzin:

EK 2: Çalışmada Kullanılan Masalların Numara ve İsimleri:

No	Masal İsmi	No	Masal İsmi	No	Masal İsmi
1	Gaggula Gu	25	İnci Mercan	49	Vesiyet
2	Gıdgıdı, Mecmeci, Arpacıh, Torbacıh	26	Üç Balıh	50	Destebozan
3	Horoznan Nene	27	Çingenenin Üzümleri	51	Horhor At
4	Leylek, Tülki, Horoz	28	Kılso	52	Emir Yemen
5	Tıkanlı Horoz	29	Köseler	53	Hocaker Gızı
6	Dervüş Baba	30	İhtiyar Baba	54	Tah Tah Eden Gabacıh Bizi Yaldatan Babacıh
7	Mıhlanan Çarh	31	Şah Abbas	55	Meyit
8	Fehimsiz Gelin	32	Yedi Arhadaş	56	Şahmaran
9	Zöhre Bani (Gitmenço)	33	Davlan	57	Saçı Uzun Seyran Hanim Boyi Uzun Boylan Hanim

10	Guşlar Padişahi (Hublar Padişahi)	34	Söylemez Hanım (Melikşah)	58	Kahraman-i Katil
11	Nahirci'nın Kızı	35	İfrit ile Ahsi Gadin	59	Göbeği Kilitli Padişah
12	İle ile Bile	36	Alim Çoban	60	Köy Ağası İle Gelin
13	Sütlü Fatma	37	Demirci, Hoca, Hafız	61	Bilisuk
14	Periler Padişahi	38	Dıral	62	Berhemigör
15	Akıllı İhtiyar	39	Köpeğin İdamı	63	Zümrüdü Anka ile Keçoluk
16	Gazvanci	40	Çiftçi Babanın Akıllı Gızı	64	Cıvciv Gız
17	Bilmez Hoca	41	Elmas Saplı Bıçak	65	Çiftçinin Ağa
18	Cırt Cüce	42	Bezirgan Başı	66	Dilelem Çengi
19	Ayının Oğlu	43	Akılsızın Devleti	67	Hayret Baba ile Peri Gızı
20	Gaz ve Kotan	44	Yezit	68	Papağan
21	Ak Dev	45	Sihirli Post	69	Gurnaz Adam ile Bağvanci
22	Gırh Heramiler	46	Altın Perçemli Çocuklar	70	Gozmo Golot
23	Üç Kardeş	47	Guri El		
24	Göl Aygırı	48	Meymuncuh		

Kaynak: (Kasımoğlu, 2010: 49).

ETİK BEYAN: *Bu çalışma, klinik veya deneysel bir çalışma olmayıp insanlar veya hayvanlar üzerinde yapılmamıştır. Dolayısıyla TR Dizin'in 2020 yılında zorunlu kıldığı "etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel, insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir" kriteri kapsamına girmemektedir. Bu nedenle bu çalışma için herhangi bir etik kurul iznine başvurulmamıştır. Sorumlu yazar, "Van Yöresine Ait Halk Masallarının Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi" başlıklı bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olduğunu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmadığını; karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yayın Kurulu'nun hiçbir sorumluluğunun olmadığını; tüm sorumluluğun kendisine ait olduğunu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt eder.*

